

ԵՐԵՎԱՆԻ ԴՊՐԱՎՈՐԴՆԵՐ

ՄԵԼԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաբաղադրացիք դիմում են ուղղակի
Դափաւո. Редакція „Мелк“

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէից):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամէն լեզուով:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խաւաքանչիւր բառին 2 կոպէկ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական վերջին անցքերը: Ներքին
տեսութիւնը: Նամակ խմբագրին: Ներքին
լուրեր: Արտաքին տեսութիւնը: Հայոց
կուսակցութիւնները: Արտաքին լուրեր: «Մը-
շակի» հեռագիրները: Յայտարարութիւնները:
Տեղեկացոյց: Բաժնատիրական: Զալալէդ-
դին:

ԲԱՎԱՔԱՆԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆՑՔԵՐԸ

Կոմս Շուվալովի ճանապարհ-
հորդութիւնը, նրա այցելութիւն-
ը Ռուսաստանի, Լատրիայի և
Գերմանիայի մայրաքաղաքների,
նրա ունեցած բանակցութիւնները
Էրոպական մեծ պետութիւնների
մինիստր-նախագահների հետ, ինչ-
պէս երևում է վերջին ստացած
հեռագիրներից, առանց հետևան-
քի չեն մնացել:

«Մշակի» ընթերցողներին յայ-
տնի է, որ կոմս Շուվալով գա-
լով Լոնդոնից Ս. Պետերբուրգ
պէտք է յայտնէր իր կառավա-
րութեանը անգլիական մինիստր-
ների մի քանի առաջարկութիւն-
ները: Եթէ յանձնարարութիւնը

կատարելուց յետոյ ուստաց դե-
պանը ստացաւ իր կառավարու-
թեանց հրահանգներ և վերադար-
ձաւ Լոնդոն իր դեսպանական
պաշտօնը կատարելու համար:

Երբ Բիկոնսֆիլդի կաբինետը
ստացաւ Ռուսաստանի պատաս-
խանը, նա խորհուրդ կազմեց, որ
մի քանի օր շարունակվում էր.
սրա հետևանքը այն եղաւ, որ ան-
գլիական կառավարութիւնը հրա-
մայեց իր արտեսանքներից մէկին չը
շտապել զէնքեր պատրաստել, հե-
տեալ հեռագիրը հաղորդեց, որ
Ենգլիան համաձայն է կոնգրէսի
գումարվելուն, որովհետև Ռու-
սաստանը նշանաւոր զեջումներ է
արել, որ կոնգրէսը կը կայանայ
(յայտնի չէ ինչտեղ), միայն սը-
պատում են մի քանի պետութիւն-
ների պաշտօնական համաձայնու-
թեանը:

Եթէ բոլոր անցքերը այնպիսի
ցոյցեր են, որ մենք պէտք է կար-
ծէինք, որ խաղաղութիւնը ան-
շուշտ կը լինի, եթէ ի նկատի

չառնէինք առհասարակ մեզ հա-
սած լուրերի անստոյգ լինելը:
Լրագիրները չեն հաւատում, որ
Ռուսաստանը նշանաւոր զեջում-
ներ արած լինի, չեն հաւատում
նոյնպէս, որ Ենգլիական ներկայ
կառավարութիւնը ցանկանում է
զործը խաղաղութեամբ վերջաց-
նել: Մի քանի լրագիրներ կար-
ծում են որ լորդ Բիկոնսֆիլդ
դիպլոմատիական խորամանկու-
թիւն է գործում, որպէս զե ստա-
նայ պարլամենտից լրացուցիչ կը-
րեղիտ Հնդկաստանի զօրքերի հա-
մար:

Եթէ մի հայեացք գցենք մօտ
անցեալի վրա, եթէ մտաբերենք
այն ժամանակը, երբ անգլիական
առաջին մինիստրը պարլամենտից
վեց միլիոն կրեդիտ էր պահան-
ջում, կը տեսնենք, որ այն ժա-
մանակ էլ եռանդոտ բանակցու-
թիւններ կային կոնգրէսի կայաց-
նելու համար, որ այն ժամանակ
էլ անգլիական մինիստրները կրե-
դիտ էին պահանջում ոչ թէ իս-

կապէս պատերազմի համար, այլ
որ ներկայանալով կոնգրէսին նորա
ունենան ոյժ և պարլամենտի մե-
ծամանուծեան հաւատը զէպի
իրանց գործունէութիւնը:

Մի և նոյնը կարող է լինել և
այժմ, այժմ էլ անգլիական մի-
նիստրութիւնը կարող է իրան
խաղաղ տրամադրված ցոյց տալ
այն դիտաւորութեամբ, որ պար-
լամենտից համաձայնութիւն ստա-
նայ լրացուցիչ կրեդիտի համար:

Լատրիայի զորքերը բոլորովին
համաձայն չեն նրա խաղաղական
հաւատարման հետ: Վերջին ժա-
մանակները աւստրիական զօրքերը
գրաւեցին Եդա-Կալէ կղզին, որ
գտնվում է Դունայի գետի վրա
և որ մինչև հիմա Թիւրքաց ձեռ-
քին էր: Գրաւելով այդ կղզին
աւստրիական զօրքերը տիրապե-
տում են բոսնիական երկրորդ-
ղին և հեշտութեամբ կարող են
մտնել Սերբիա: Եթէ յայտնով
եթէ պատերազմ լինի Ռուսաստանի և
Լատրիայի մէջ, այս վերջինի զօր-

ԶԱԼԱԼԵՒԻԹԻՒՆ

(ՄԻ ՊԱՏԿԵՐ ՆՐԱ ԱՐՇԱԽԱՆՔԻԸ)

Ժ. Ժ. Ժ.

(Շարունակութիւն և վերջ)

Յուլիս ամիսը վերջանալու մօտ էր: Դժբաղդ
Բայազէթը քրդերից, քաշիքներէից պաշար-
վելով, քանդվելով, կողոպտվելով, և իր թշուառ
բնակիչները սրի բերնում ու գերութեան մէջ
կողոպտուց յետոյ, իրենց ուստաց ձեռքն էր
անցել: Սուլէյման փաշան յետ էր մղվել: Զէ-
լալէդդինի հրոսակները ցրված էր, և հարուստ ա-
ւարով ամեն մարդ իր տեղը դառնալու վրա էր:
Հին Բագրևանդի ամբողջ գաւառը և պատմա-
կան Վաղարշապետը բոլորովին դատարկացել
էին իրանց հայ բնակիչներից: Ալաշկերտի գաղ-
թակները Երևանի նահանգում մարացիներու
թիւն էին անում և նրանց թողած աւերակները
դեռ ծխում էին մոխիրի միջից...
Երեկոյեան վերջալոյսը դեռ ձառագայթում
էր սարերի գագաթների վրա:
Մի աղաժաղ միայնակ և դանդաղ քայլերով
գնում էր լեռնային անձուկ ճանապարհով, և
խուլ-մեղմադձական ձայնով երգում էր մի տը-
խուր մեղեդի: Նա գնում էր անվճարական ըն-
թացքով, կարծես, ակամայ ընտրել էր այն ու-
ղին և բարձրովին վտանգ չէր, թէ նա կը հասց-
նէր այն նպատակին, որին դիմում էր ամենայն
անձնատուրութեամբ: Բանկարծ նրա կտիկ
լուրի եղաւ մի ձայն:
— Ո՛վ ես, յետ քայլիդ:

Ճանապարհորդը զազարեց երգելուց, հրացանը

ուսից վեր բերեց, և յետ նայելով տեսաւ, որ
գալիս էր մի ձիււոր: Նա պատասխանեց.

— Անցիր:

Ձիււորը մօտեցաւ, ողջունեց և ապա հարց-
րուց.

— Բարի լինի. ո՞ր այդպէս:

— Բարի է, փառք Աստուծոյ, պատասխանեց
ճանապարհորդը:— Ես ջաֆար-բէկի հովիւն եմ,
մեր չաղերները շատ հեռու չեն այստեղից. մեր
մատակները մէկը այս երեկոյ կ'որաւ. պըտ-
եում եմ:

Յետոյ նա հարցրուց ձիււորին.

— Դու ո՞ր այդպէս, Աստուած յաջողի, գը-
նում ես:

— Ենթիւն բանակը, նամակ եմ տանում:

— Ումից:

— Սուլէյման-փաշայից. Բանքը վատ են գնում
Ղարսի մօտ: Փաշան կանչեց ու ասաց. — Ո՛վ կը
լինի, որ այս նամակը երկու օրում հասցնի չէյ-
խին, կ'ստանայ մի լաւ փէշքաշ ու խալաթ:
Ես մօտեցայ, գլուխ տուեցի, ու ասեցի. ձեռ-
քի հողը լինեմ. ես կը հասցնեմ իմ արա-
բացի նոյոյզը ծովի նման է թուշում: Նա ձեռքը
քսեց մէջքին, էֆէրէմ, ասաց, և տուեց նամակը:
— Հիմա օրտեղ է չէյխը:

— Ես հարցրի, ինձ ասեցին, այստեղ մօտիկ
Ղանլի-Կարապուլ (արիւնոտ ձոր) է լիճանը,
պատասխանեց ձիււորը:— Ի՞նչպէս է, որ դու
չես իմանում:

— Վարի հովիւն օրտեղից կարայ իմանալ այս
բանքը. տեսնում ես, ամեն օր գալիս են, գը-
նում են, մարդ չէ իմանում, քիչ խաբար է:

— Կրակ ունի, հարցրուց ձիււորը:— Հալմա-
խի քարը կորել է, ամբողջ օր չեմ ծխել, գլուխ
դդում է զարծել:

— Կը գտնվի, պատասխանեց ասալիւնը, և
ծոցից դուրս բերելով հրահան ու արեթ, սկսաւ
զարկել կայծքարին:

Ձիււորը կուցաւ, մօտեցրուց չիւրսը և նա
վառած արեթը դրեց ձիւլիտի վրա: Նայն մի-
ջոցին նա առիթ ունեցաւ լաւ գննել ձիււորի

դէմքը: Նա նորակալութիւն յայտնեց, և ձիւ-
ւով քշեց իր ձիւն:

Տարբայ հազիւ հեռացել էր ձիււորը, նրա
հետից գոռաց հրացանը և ողորմելին գլորվե-
ցաւ ձիււց ցած: Ձիւն խրտնեցաւ, և ճանապար-
հից դուրս եկաւ, իր հետ քարշ տալով դիակը,
որի մի ոտը մնացել էր ասպանդակի մէջ: Ձիւն
երկար վազվելով էր, աւելի և աւելի կատաղե-
լով, մինչև թամբը չուս եկաւ փոքի տակը, և
նա կանգնեց: Այն ժամանակ եղեռնագործը մօ-
տեցաւ, բռնեց ձիւն, և սկսեց օրոնել սպան-
վածի ծոցերը, գրպանները, որի մարմինը սաս-
տիկ զարկվելով քարերէն, բոլորովին ջարդու-
վելով էր, եղել Նա գտաւ նամակը, որի հաս-
ցէն գրած էր չէյխի անունով, թաքցրուց իր
ծոցի գրպանում, դիակը ձգեց մի փոսի մէջ,
յետոյ ուղղվելով ապանվածի ձիւն թամբը, նստեց
վրան, և սկսեց վազեցնել զէպի Ղանլի-Կարայ,
ուր գտնվում էր Զալալէդդինի բանակը:

Նա հասաւ չէյխի բանակը, երբ արեւ մտել
էր, բայց մութը դեռ բոլորովին չէր պատել
աշխարհը: Նամակը նա հանեց իր ծոցից և իրեց
գլխի չալմայի փաթաթի մէջ, այնպէս որ, նա-
մակը կիսով չափ երևում էր: Նա, որպէս սո-
վորաբար ծրարում են նամակները արեւելքում,
մի երկայն խողովակաձեղ զալարված թուղթ էր,
որի մէջտեղից գոտիի նման փաթաթել էին մի
ուրիշ թղթի կտոր և կնքել էին:

— Ի՞նչ մարդ ես, հարցրուց նրանից բանակի
պահապաններից մէկը:

— Սուրհանդակ, պատասխանեց նամակաբերը
և համարձակ քշեց իր ձիւն զէպի չէյխի վրանը:

Այդ մարդը Մըստօն էր:

Ժ.Ա.

Բարդուղիմէոս առաքեալի վանքի սարսափելի
անցքից յետոյ, գիշերը վառքում մնալով, իսկ
առաւօտեան դեռ արեւ չը ծագած յայտնելից
հեռանալու ժամանակ, Սուրհանդակը նրա նկատեց,
որ Մըստօն չը կար: Նրա ընկերները կասկա-
ծանքի մէջ ընկան, մի գուցէ պատանի քուրդը

մատնէր նրանց: Նա այնքան խորամանկ էր և
յանդուգն, որ ամեն բան սպասելի էր նրանից:

— Ես Մըստօն աղաւթեան վրա կասկածել
չեմ կարող, ասաց Սուրհանդակը. և աւելի այն
պատճառով, որ նա քուրդ է: Գուրդը կեղծ
մարդ չէ. թէ թշնամութեան մէջ, թէ բարեկա-
մութեան մէջ նա իր գոյնը չէ փոխում:

Բայց Մըստօն ամբողջ երեք օր չերեաց: Յե-
տոյ յայտնվեցաւ նա:

— Գտայ, եղաւ նրա առաջին խօսքը, փաթաթ-
վելով Սուրհանդակի վրան:

— Ո՛ւմ գտար, հարցրուց Սուրհանդակը չիւրսի-
ւով:

— Ասիլին, նրան, որ դու սիրում ես:
Սուրհանդակը ուրախութեան մի տեսակ արեւ-
ցութեան մէջ ընկաւ:

Մըստօն մի ըստ միով սկսեց պատմել իր
հանդիպելը փաշայի սուրհանդակի հետ, նրան
սպանելը, յետոյ նամակն առնելով, և ինքն սուր-
հանդակ ձեռնալով, չէյխի բանակը մտնելը, և
այնտեղ գերի առլկանց թում Ասիլին գտնելը:

— Դու հաստատ գիտես, որ նա չէյխի բանա-
կում է, հարցրուց Սուրհանդակը վրդովված ձայ-
նով:

— Ինչպէս չը գիտեմ, աչքով տեսայ, հետը
խօսեցի, պատասխանեց Մըստօն ուրախ կեր-
պով:

— Նա ճանաչեց քեզ:

— Հէնց որ տեսաւ, իսկոյն ուղում էր վազել
ինձ մօտ, ես նշան արեցի, նա զգուշացաւ:

— Ինչպէս կարողացար տեսնել նրան:

Մըստօն պատմեց, թէ երբ նամակը տուեց
չէյխին, նա հրամայեց մի օր սպասել, մինչև
ինքն իր իշխանների հետ խորհուրդ կանխ և պա-
տասխանը կը գրի: Նրան տեղ տուեցին չէյխի
վրանի մօտ և հրամայեցին կերակրել: Այն ժա-
մանակ նա գտաւ «Իր անցից» մէկին որը
կրօնով եղբի է, որին առաջուց ճանաչում էր:
Նա այժմ չէյխի միջաւոր սպասաւորներից մէկն
է, որ նրա համար չիւրս է լցնում: Այդ մարդը
Մըստօնի տարաւ իր մօտ, և որպէս իր կրօնաւ-

բերը ըստինական զօրքերի հետ կը կարեն այն ճանապարհը, որով պէտք է վերադառնան Բայկա- նեան թերակղզու հարաւում գործող ռուսաց զօրքերը և կարգեմն, որ նրանց պաշար հասցնեն:

Գործերի գրութիւնը այժմ այնպէս խառնված է, ստացված լուրերը այնքան հակասում են միմիանց, որ այժմեան լարված գրութիւնից մի որոշ ելք տեսնելը անկարելի է:

Վ. Տ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

Էջմիածին, 18 մայիս:

Կարգալով «Մակ» օրագրի 74-դ համարում պ. Վ. Տ-ի յօդուածը, որի մի մասը վերաբերում է մեզ ներկայ շրջանի Ս. Էջմիածնի ձեմարանի դ. դաստան աշակերտներին (այլըստիպացի), որի խօսքերը ձեմարանից հեռու տեսնելով հարկադրեցանք յանուն արդարութեան խնդրել, որ մեր այս երկրորդ պատանիսը ընդունէ՞ք ձեր պատուական լրագրի անկիւնում: Նայն ձեմարանի դ. դաստան աշակերտները մենք երեքս ենք և մեզանից ոչ ոք չէ ասած թէ ինչքան որ մենք Ալեքսանդրապոլի դպրոցում թուարանութիւնից սովորած էինք, ձեմարանում այնքան կրկնած չենք. ոչ թէ կրկնած չենք, այլ իրմաւոր և աւելի քան մեր գիտեցածը սովորել ենք ձեմարանում, որը կարող են ապացուցանել այն երկու ուսումնարանաց հարցաքննութեան տուժարները:

Պօղոս Տէր-Պօղոսեանց: Ենովը Գեօնջեանց: Համբարձում Ստամբուլեանց:

ցին ու հայրենակցին, սկսեց հիւրասիրել: Մըստօն կարող էր նրան հաւատալ, որպէս իր վաղեմի բարեկամին, և խնդրեց ցոյց տալ իրան գրիւնները, և նրանց մէջ գտաւ Ասլիին: Գետոյ նրան յայտնեց իր խորհուրդը, ասելով. թէ եկել է գողանալու այն աղջկան, թէ այն աղջիկը իր տիրոջ նշանածն է, որին շատ սիրում է: Մըստօն հայրենակիցը խոստացաւ ինքը ծածուկ դուրս բերել աղջկան բանակից և յանձնել ում որ կասի նա:

Մարհատը խորի ապշութեամբ լսում էր այս պատմութիւնը, դժուարութեամբ հաւատալով իր սկանչմանին: Նա հարցրեց.

— Կու հաւատում ես, որ քո հայրենակիցը կը կատարէ իր խոստմունքը:

— Եղիպին չուտ չէ խոստանում, բայց երբ խօսք տուեց, կատարում է իր խօսքը, պատասխանեց Մըստօն մի առանձին հարցութեամբ:

Գետոյ նա աւելացրեց, թէ մի գաղտնիք, որ իրան առաջուց յայտնի էր այն մարդու վերաբերութեամբ, աւելի աւելի է տալիս հաւատարմութիւն: Մըստօն խոստմունքներն Սլոյ մարդու եղբորը, ասաց Մըստօն, մի քանի տարի առաջ սպանել տուեց չէյնը: Գետոյ նա մտել է չէյնի մօտ որպէս սպասաւոր, որ կարողանայ իր եղբոր վրէժը առնել: Ենովը չէ ճանաչում, թէ նա սպանվածի եղբայրն է, կամ կրօնով եղիկն է:

— Այսպիսի մարդուն հաւատալու է, հանդիմանալու վերաբերմամբ Մարհատը: Բայց նա ինչպէս կարող է նրան դուրս բերել բանակից:

— Նա կը հազցնի Ասլիին տղամարդի չորեր, և Ասլին ինքը դուրս կը գալ ըստականից: Մըստօն լռելի խնդրեց հոնի ամեն բան կարգադրել է, ինչ որ պէտք է: Մենք այս գիշեր պէտք է պատրաստ լինենք բանակից փոքր ինչ հեռու: մի ձորի մէջ, այնտեղ մի ձիւ տանձնի կայ, նրա մօտ, Ասլին կը գալ այնտեղ և մեզ կը գտնի:

— Գերիւնների թիւը շատ է, հարցրեց Մարհատը մի փոքր մտածելուց յետոյ:

— Հարիւրի չափ կիւրկներ ու աղջիկներ ինքը չէյնը ընտրել է իր համար: մի քանի վրաններ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսօր, թէև Համբարձում տօն է, բայց այնուամենայնիւ հրատարակում ենք համարը: Բայց վաղը և շաբաթ օրը չենք կարող հրատարակել մեր թերթը, որովհետև այդ համարները պէտք է այսօր սկսեն շարել, իսկ այսօր տպարանում չեն բանում:

Մի հայ երիտասարդ Գանիէլ Ղազեանց, որ խառնված է պահում Թիֆլիսի կուլիա անունով թաղում, Չարափօլի տանը, ինքն իրան առանց ուսուցչի սովորել է ալեքսանդրեան դպրակադորութիւնը: Նորերումս ստացանք մի ընծայ պատրից: Նա չինել է ալեքսանդրեան դպրակադորութիւնը, այլ ինքնուրույն արձանը, իրենում է որ երիտասարդը գեղեցիկ ձիւք ունի: Ալեքսանդրեան ձիւքում է և առաջին հայեացքից բոնու է երևում:

Յիւլիւս Ա. Ի. Յ մեզ հարգողում են, որ մօտակայ Նիքոսի և Գարեջի գիւղերում սաստիկ տարածված է տիֆ հիւսկուլոսիւնը: Բիշկէլը այդ գիւղերը ամբողջ մի անգամ է այցելում:

Ալեքսանդրեան ենք դարձնում ներկայ համարում տպված խմբագրին ուղղած նամակի վրա, որով Ս. Էջմիածնի ձեմարանի ալեքսանդրապոլցի աշակերտները յայտնում են, որ նորքա ձեմարանում աւելի են սովորել, քան թէ Ալեքսանդրապոլի դպրոցում, որ միայն նրանք երեքն են ձեմարանում ալեքսանդրապոլցի աշակերտներ և ոչ ոք դրանցից չէ ասել, որ ձեմարանում կրկնել են իրանց գիտեցածը: Չենք խօսում այն բանի վրա, թէ ինչպէս են գրված այդպիսի հերքումներ աշակերտների կողմից, երբ նրանք զեռ ուսումնական արանում են գտնվում ուսուցչի ներքին և վարչութեան բարի ազդեցութեան տակ, միայն հաստատում ենք, որ մեր նամակագրի հարցը լուրջ բողոքովն ճիշդ է, իսկ այն աշակերտը, որին քննել է նամակագիրը, այլ ևս ձեմարանում չէ գտնվում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՐԻՔԱՅ ՀԱՅԵՐԻ ՄԷՋ ԵՂԱԾ ԿՈՒՍԱԳՈՐԹԻՒՆՆԵՐԸ:

(Շարունակութիւն և վերջ)

Ներթախան կէտից նայելով անդլիական կուսակցութիւնը սաստիկ մեծ յոյս ունի Հնդկաստանի հայերի վրա, մանաւանդ հա-

լին են, որ կազմված են իր վրանի մօտ:

— Միւս քրդերը, նոյնպէս ունենալ: — Մարդ չը կայ, որ մի քանի հատ բերած չը լինի: չատերին վաճառում են: ունէլի հիւանդը գնում են, որ տանին կրկին հայերի վրա ծախեն: Դատ էժան է, մի աղջիկը մի արձաթ մէջիդալով (1 րուլի 20 կոպէկ) կարելի է առնել:

Մարհատի մի փոքր պայծառացած դէմքը կրկին միջնեց, կրկին տիրեցին նրա սրտին դառն ցաւերը... Այս խօսակցութիւնները Մըստօն և իր տիրոջ մէջ անց էին կենում առանձին, հեռացած մի փոքրիկ աղբերի մօտ, որ ըլլում էր լեռնային ապարանքի ձեղքից: Նոյն ժամանակ նրա ընկերները պարկած էին աւելի հեռու, խոտերի վրա, գիշերային արաւանքից հանգստանալու համար: Մարհատը մօտեցաւ նրանց, զարթեցրեց, և հազորեցիկով Մըստօն բերած լուրերը, յայտնեց, թէ ինքը պէտք է գնալ դէպի Զալալեղիլի բանակը:

— Մենք քեզանից չենք բաժանվի պատանալանեցին ընկերները:

Ժ. Բ.

Ղանլի-Ղարան, որ նշանակում է արիւնոտ ձոր, արժանի է իր կոչմանը իր մէջ գործված բազմաթիւ արիւնհեղութեանց պատճառով: Այդ աւազակաց օրը վկայ է եղել հազարաւոր սարսափելի եղեռնագործութիւնների: այնտեղից ոչ մի քարաւան և ոչ մի ծանապարհորդ չեն վտահանում: անցկենալ, այնտեղ միայն ազգակիցները առանձնանում են իրանց յափշտակութիւններից յետոյ: Այնտեղ էր դրել և չէյնը իր բանակը: Բայազէթի դժբաղդ անցքից յետոյ, երբ նա հեռացաւ պատերազմի դաշտից:

Այդ ձորի միջով հոսում է Տիգրիսի վերին ճիւղերից մէկը, որին տեղացիք կոչում են Նընէլ: դա բաժանում է Արշալույս գետը: Զօղաձերկից: Գետի ափի մօտ, մի կանաչադարձ տափարակի վրա, մի գիշեր հայրաւոր տեղերում վառվում էին փոքրիկ խարոյկներ, որոնց չափը

յոյ Բօտլիք աղբատեր Արգարեանի վրա, որը Լօնդօնի բարձր շրջանների հետ յարաբերութիւններ ունենալով, օգնում է անգլիական կարենտի հետ ունեցած բանակցութիւններին: Աւելի ձիւք տեղեկութիւններ տալ այս կուսակցութեան մասին ես չեմ կարող... Այդպէսով ծանօթացնելով ձեզ այս ամենազգեստը կուսակցութիւնների հետ, այժմ պէտք է խօսել նրանց փոխադարձ յարաբերութիւնների մասին:

Մնացած բոլոր կուսակցութիւններին յաղթելու համար, ռուսաց կուսակցութեանը մնում է փաստելով ապացուցանել այն բանը, որպէս և ներթախան օգուտը, որ նորքա կը ստանան ռուսաց հպատակելով: Այս աշխատութիւնը հնչող կը լինէր, եթէ որ եռանդով վարդապետէր: Այն ինչ այն ժամանակ երբ հակառակ կուսակցութիւնները եռանդով աշխատում են, ռուսաց կուսակցութիւնը, բոլորովն արեւելեան սովորութեամբ, ձեռքերը ծալած նստած է, ապաստով արքեպիսկոպոս Խորէն Նարբէյի վերադարձին:

Անգլիական կուսակցութիւնը կուլում ռուսաց դէմ, չէ խնայում ոչ ուժ և ոչ եռանդ: Նա քարոզում է ռուսաց մտքի և դատողութեան դէմ, որոնք ապացուցանում են նրա Ռուսաստանին չը ճանաչելու: Նա ասում է, որ ռուսները ամբողջ դար շարունակ իր թէ ոչինչ չարեցին հայերի համար: Ազգաւորները ասում են, որ քառասուն տարի առաջ ամենայն հայոց պատրիարք և կաթողիկոս Ներսէսը, ամեն միջոց գործ էր դնում, որ օգնէ Պատկէզին, երեսնը պարսից լծից ազատելու համար, բայց միթէ կարելի է թելլ այն բոլոր թշուառութիւնները, որ կրեցին հայերը ներկայ պատերազմում: Վանի և Բայբուրտի մէջ եղած հրդեհը, Բայազէթի մօտ կատարված սպանութիւնները, Արաշկերտից խմբով գաղթելը... և ինչ է արած այս բոլոր թշուառութիւնների առաջն առնելու համար: Այնչ, կատարելապէս ոչինչ: Սան-Ստէֆանօ գաղտնադրի մէջ մտցրած է XVI յօդուածը, որը ընթացիկ է պահանջում հայերի համար: Բէֆօրմները, շարունակ

նստոտել էին զինուորական քրդեր, խօսում էին, ծիւղում էին, ծիծաղում էին, երգում էին, և երբեմն նայում էին կերակուրի կաթմաներին, որ դրած էին խարոյկների վրա, կամ դարձնում էին մի մեծ-մեծ կտորները, որ ձգել էին կարմրած ածուխների վրա խարոյկի համար: Ամեն տեղ երևում էր ուրախութիւն, որ արտայայտվում էր կատաղի գոռաճութիւններով: Վրանների մէջ ճրագներ չէին երևում, ամբողջ բանակը լուսաւորված էր խարոյկների լուսով: Բայց մի վրանում միայն ճրագներ կային: դա Զալալեղիլի փառաւոր վրանն էր:

Բանակից հեռու, մի նեղ ձորի մէջ, որ գոգաւորվելով բաժանվում էր Ղանլի-Ղարանից, թմբուկի ձայն էր լսվում, և քրդի զուռնան հրնչում էր «Շանիմանի» եղանակով: Նոյն ժամանակ մի խումբ ծիւղերն անցնում էին այն կողմից, որտեղից լսելի էր լինում վայրենի նուագածութիւնը:

— Այստեղ մի բան կայ, ասաց նրանցից մէկը հաղի լսելի ձայնով:

— Եւ այդպէս եմ կարծում, պատասխանեց մի ուրիշ:

— Գնանք, տեսնենք:

— Գնանք:

Չիւաւորները դարձին իրանց ծիւղի գլուխները դէպի այն կողմ: Նեղ չափը, որ տառնում էր այն կողմը, տեղ-տեղ կորչում էր մաշակների և մինը միւսի հետ հիւսկում պատուակ թիֆերի մէջ: Զիով անհայր էր անցնելը: Նրանց ցած իջան ձիւքից, տուեցին մէկին պահելու, և միմեկը առաջ գնացին: Մի քանի րոպէից յետոյ նրանք գտնվում էին մի փոքրիկ բլուրի գագաթի վրա, որտեղից բացվեցաւ նրանց առջև մի այսպիսի տեսարան:

Մի սարսափելի պարահանդէս էր այդ, որի նմանը երբեք Ղանլիի մօտ չէ երեւակայել իր բաժնական բոլոր անբարոյականութեամբ: Մի կողմում թմբուկներ և զուռնաներ ածում էին, մի կողմում պար էին բռնել այն ձեռով, որ մեզանում կոչվում է Կալիլի, իսկ քրդերը կոչում

նակում են անգլոսէները, մեզ խոստացան և 60 թւականներին, և Միգհաթի սահմանադրութեամբ: Եւ ինչ դուրս եկաւ սրանից: Նայեցէք մեր Էջմիածնի կաթողիկոսին, նա արդեօք ունի մի որ և ինչ արտօնութիւններ: Միգհաթի նրա նահանգից հարկաւոր դիւղեր չը խնային նրանք, որոնց արդիւնաբերութեամբ բաւականութիւն էին տրվում երեւել և հայերի համար այնքան սրբազան վանքի պէտքերին, որը վաղ ժամանակներից յարգում էին մինչև անգամ պարսիկները, թաթարները և թիւրքերը, որոնք անուանում էին նրան օջախ (սուրբ տեղ): Որտեղ են մեր ազատ ուսումնարանները, հայոց լեզուի ազատ դործածութիւնը պաշտօնական հիմնարկութիւնների մէջ: Մենք քաղաքագութիւն ունենք պատկանել մի այնպիսի եկեղեցուն, որը մի փոքր զանազան վում է յունաց եկեղեցուց, և սա բաւական է մեզ հալածելու համար, որպէս անբարեկյոյս անձնաւորութիւններին (!): Օրէնքի հիման վրա, ռուսաց բոլոր հպատակները հաւատարմ են օրէնքի առաջ, բայց իսկապէս շատ հազիւ է պատահում, որ հայն բարձր պաշտօններ ստանայ (!): Լօրիս-Մէլիքով, Տէր-Ղուկասով Լազարիւի բացառութիւններ են, որոնք թողած են դիպլոմատիական նպատակով: Մենք պատերազմի բոլոր սարսափները տարանք, բայց ոչինչ վարձատրութիւն չը ստացանք, հեռուապէս մենք չենք կարող հաւատալ ձեզ, և Ռուսաստանի վրա յոյս դնել, որին մի քանի դար շարունակ (!) ազատիչ հրեշտակներ էինք համարում:

Անգլիականների բոլոր հակասութիւնները այս հոգով են, որից երևում է, որ նորքա փոքր ծանօթութիւն ունեն թէ Ռուսաստանի և թէ Կովկասեան հայերի դրութեան հետ: Եւ իրանց ազատութիւնը չը գտնելով քուրդերի կատարած բարբարոսութիւններից, թիւրքաց պաշտօնանների հարստահարութիւններից, որոնց մէջ իրանք հայերը պահաւ մեղաւոր չեն և որոնցից Ռուսաստանը, չը նայելով իր բոլոր ցանկութեանը, չէ կարող ազատել նրանց, ներկայ ժամանակի

են գուհանգ: Պարում էին կանայք, նրանք բազմաթիւ էին, և մինը միւսի ձեռքից բռնած, կազմել էին մի երկայն շարք, որ չլքնային նման պաշտպանով, ձեռքները էր մի մեծ բոլորակ: Բուրակի մէջ տեղում ցցած էին երկայն ձողեր, որոնց գլուխների վրա տեղավում էին ջահեր: Նախ թէ մէջ թաթարացած ցնցոտիքը բացառված վում էին և իրանց ծիրանի շառաւիղներով լուսաւորում էին պարող կանանց գունաթափված երեսները: Զահերի մօտ, բոլորակի միջնամայրում, նստած էին տղամարդիկ և դժխային ոգեւորութեամբ նայում էին կանանց մերկ չղթալակով վրա, որ անդադար չըլում էր նրանց շարքը:

Երևում էր, այդ ողորմելի արարածները ակամայ և ստիպմամբ յանձն էին առել այդ խայտառակ պարահանդէսը: Ամօթը, անպատուութիւնը նրանց այն աստիճան մարմնութեան մէջ էին ձգել, որ իրանց կատաղութիւնը խելագարութեան էր հասնում: Նրանց աչքերում վառվում էին բարկութեան բոցեր, չըլուսնեցներ զողողում էին տենդային անհանգստութեամբ և գունաթափ երեսների վրա երևում էին ստուկալի ցնցոտիներ: Շատերը նրանցից այնքան թուլաւոր էին, որ չէին դիմանում անտանելի ցաւին, և ուշաթափ լինելով, ցած էին գլորվում: — Իսկ այդ բոլորը, որ մարդկային խղճի վրա կարող էր ազդել դուրս, որ կարող էր ամեն մի սիրտ, որքան և քարացած լինէր նա, մեղմացնել և լցնել նրան առաքինական զգացմունքներով: դէպի տկար և գեղեցիկ սեռը: — Ընդհակառակն, աւելի բուրբուռ էր գերիշնորհ մայրերի կրքերը, և աւելի զրդուում էր նրանց անասնական ոգեւորութիւնը:

Պարը շարունակվում էր իր բոլոր դժբախտ խաղաղութեամբ: Մերկ կանանց շարքը անդադար պտտվում էր թմբուկների եղանակով: Տըղամարդիկ նրանց բոլորակի միջնամայրում հեռու ոտոտած, երգում էին, ծափահարում էին, գոռում և գոչում էին, և հերոսներից ամեն մէկը երբեմն իր թաշկինակը ձգում էր հաւանած կնոջ վրա,

ձգձգած գործերի դրութեան պատճառով, այս բաները ստիպում են նրանց խստաթեմաբար և կասկածով վերաբերել գէպի Ռուսաստանը:

Եւ թօշկական կուսակցութիւնը Այս կուսակցութիւնը թաքնուած է մուսուլմաններէ մէջ և միանում է երբեմն ազգային-ազատամիտներին հետ, երբեմն անգլոսէքսերիո հետ, պոլտոր ջրում ձուկ որսալու համար: Հայ կաթողիկոսները պատրիարք, նշանաւոր Հասունը, Վ. Պօլստեղափոխից, Հայ-կաթողիկոսները վրա ազգեցութիւն ձեռք բերելու, և բոլորովին ոչնչացնելու նրանց մէջ ազատամիտ ձգտումները: Եւ նպատակին հասնելու համար, նա տեսակցում է բոլոր մեծամեծների հետ: Հայոց եկեղեցու թիւակներ, նա յանկարծ դառնում է «հայոցութեան» անվիհեր կուսակցի և վերին աստիճանի ազգասէր: Նա օգուտ է քաղում Թաւրիայի և Ֆրանսիայի դեսպանների վրա իր ունեցած ազգեցութեան, հրաւիրելով այս երկիրներին հովանաւորել թիւրքիայի հայերին մի և նոյն ժամանակ մեծացնելով Ռուսաստանի ազգեցութիւնը, որը իբր թէ ձգտում է ոչնչացնել բոլոր միւս կրօնները Արեւելքում: Անգլիական դեսպանատան քահանայն եւսնելով օգնում է նրա վարդապետութեանը Ռուսաստանի դէմ: Ասում են, որ իբր թէ նա կամենում է հայոց կրօնը ընդունել, աւստոնովա ունեցող Հայաստանի պատրիարք ընտրվելու պայմանով: Ազգային-ազատամիտները թող առեցին նրան մասնակցել իրանց կուսակցութեան մէջ, որպէս քաղաքական համաժողով անձին: Նա շատ օգնեց Խրիմեանի Փարիզ, Հռոմ և Լոնդոն ուղարկելու գործին, իսկ Խրիմեանը Սեն-Ջեյմսի կարինէտը ընտրեց միայն:

Թիւրքասէր կուսակցութիւնը Մինչև պատերազմը այս կուսակցութիւնը որոտընէ ձեռով ամենից մեծ ազգեցութիւն ունեցող էր համարվում: Հնորհիւ հայերի վերին աստիճանի մեծ գլուխներէն Նատերը ցոյց էին տալիս իրանց այդ կուսակցութեան պատկանող, Փանատիկոս մահմետականների կասկածը չը գրգռելու համար: Միւսները

և իսկոյն սրտերի հակառակ մի գոյգը—մի հրեշտակ և մի գեւաւանդանում էր մերձակայ թիւրքի մէջ:

Մարդկային անգթութիւնների մէջ չը կայ մի աւելի սարսափելի բան, քան թէ այն, երբ անմեղ ողջախոնքութիւնները զոհվում է կատաղի բռնաբարութեան, Այսպիսի անգթութեան մէջ ընդգծակ է մարդը միայն, բայց գազանները և անասունները աւելի բարոյական են իրանց էգերի վերաբերութեամբ:

Մինչև գլխաւոր միջոցներէ մէջ, ջահերի լուսաւորութեան հանդէպ կատարվում էին այդ անմեղ զոհարձութիւնները, բոլորի գազաւորից անշայտ մարդերի մի խումբ խորին զուգանքով դիտում էր բոլորը: Ընթերցողը արդէն գուշակեց, թէ ովքեր էին դրանք:

—Պէտք է վրատալ, ասաց Սարգստը:
—Հասնեն անխնայները, ասաց Դավի Բարան:
—Մի և նոյն է, իթէ մեղ պէտք էր մի օր մեռնել, լաւ է, որ այստեղ լինէր, պատասխանեց Սարգստը:

—Բայց զուկ կը կորցնես Ասլին, որի համար եկել ես, ասաց Դավի-Բարան:

—Այս կնիկներից ամեն մէկը նոյնքան մեր ցաւակցութեանը արժանի է, որքան Ասլին, պատասխանեց Սարգստը:

Ազնիւ երիտասարդը մոռացաւ իր անձնական սէրը, նրան գրաւում էր այժմ կնիկների վերաբերութեան անուրբ վարքով:

—Պէտք է յանկարծ վրատալ, ասաց Դավի-Բարան, և այնտեղ առաջ ջահերը խորտակել: Խաւարի մէջ աւելի հեշտ կը լինի գործը:

—Մերկնքն էլ մեր բաղդից ամպում է, ասաւ լուսինը այլ ևս չէ երեւում, նիստեց Գիթար-Կալիպին:

—Կուեցէք սրբութիւն միայն, խորհուրդ տուեց Սարգստը:—հրաշան գործիքներով ազդուկ կը բարձրացնէր, բաւական չափ հեռու չէ այստեղից թող ձայնը աչտեղ չը հասնի:

Գրդերի մօտ էլ չը կային հրաշան գործիքներ, նրանք, որպէս իրանց տանը, վեր էին տանել:

միանում էին այս կուսակցութեան հետ շահվելու նպատակով այս վերջիններն են մեծ վաճառականները, բանկիրները և կապալառուները: Իսկ Թիւրքիայի նշանակութիւնը ոչնչանալուց յետոյ, այս կուսակցութեան կարգերը շատ պակասեցան, այնպէս որ ներկայ ժամանակում թիւրքասէրները մնացին միայն փոքր պաշտօնականները, գաւառական ժողովի անդամները (չօրբաշի), որոնց համար, որպէս մանր հարստահարողներ համար, աւելի օգտուէտ է թիւրքաց կառավարութիւնը: Այժմեան այս աննշան կուսակցութեան գլխաւոր ապացոյցն է Բ. Կրան ազգային կրօնի վերաբերութեամբ տուած թղթաւորութիւնը, որը թուլացած քրիստոնէութեան երեք գլխաւոր ձեւերից, չէ կարող յոյս դնել քրիստոնեայ եւրօպայի օգնութեան վրա: Բայց բոլոր կուսակցութիւնների համար ամենանշանաւոր խնդիր մնում է հայոց կրօնի և կառավարների պահպանութիւնը և անմատչելի լինելը, որ երկար դարեր շարունակ պատկանել են հայոց եկեղեցուն: Ս. Յակոբի վանքը Երուսաղէմում իր հայոց պատրիարքով, պակաս կուէ չեն անում ուղղափառների, կաթողիկոսների և բողոքականների նախնանքի դէմ, և ահա այս կէտում, թիւրքասէրների կարծիքով, սուլթանների հովանաւորութիւնը օգնեց հայոց եկեղեցուն այս ֆաշիզմները պահպանելու: Ինչպէս ևս արդէն ասացի թիւրքաց կուսակցութիւնը այժմ համարեա զոյգութիւն չունի:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

—«Daily News» լրագրին հաղորդում են, որ Թեաւիայում և Անատոլիայի մի քանի մասերում սպառնում է սով: Թեաւիայում արդէն երեք տարի է որ կարգով երաշտութիւն է, և վերջին անցքերը կատարելուպէս քանդեցին ժողովրդի կարողութիւնը: Եւ բացի դրանից կառավարութիւնը էլ այժմ յանկարծ հարկերը կրկնապատկեց այնտեղ:

—«Հաւասի» ընկերութիւնը» հրատարակեց հետեւեալ տեղեկութիւնը. «Հաստատուում է այն լուրը, որ Ռուսաստանի և Անգլիայի մէջ համա-

թիւր և դաշտային միայն, և այնպէս հեռացել էին բանակից, ամեն միւր իր հետ բերելով իր զօնը:

Այդ միջոցում Մըստօյի գրութիւնը անտանելի էր. նա տեսաւ, որ Սարգստը բոլորովին մոռացաւ Ասլին, բոլորովին թողեց այն նպատակը, որի համար եկել էր: Նա տեսաւ, որ այժմ իր սիրելի տէրը ձեռնարկում էր մի այնպիսի յանդուգն և վտանգաւոր գործի, որից հաջիւ կարող էր ողջ դուրս գալ: Ի՞նչ անել: մնալ նրա մօտ, նրա հետ միասին կուսել և նրա հետ մեռնել:—այդ շատ էր ցանկանում ըստի Մըստօն, Բայց միւս կողմում, մի աղջիկ, մի նազելի հրեշտակ, որին այնքան սիրում էր Սարգստը, որին ինքը վաղուց էր ձանաչում, որ այժմ գտնուում էր չէյիլի բազմաթիւ գերի-հարկաւորների մէջ, — և այդ թշուառը նայապէս օգնութեան կարօտ էր, նայապէս պէտք էր ազատել նրան: Գէպի ճիւղ դիմել: Մի կողմում կանգնած էր իր մանկութեան ընկերը, միւս կողմում—նրա սիրուհին: Նա ընտրեց վերջինը, և առանց յայտնելու Սարգստին, միայնակ դիմեց դէպի չէյիլի բանակը:

Նրա գնալուց յետոյ անակնկալ յարձակումը կատարվեցաւ: Կայծակի արագութեամբ: Զահերը խակոյն խորտակվեցան: Զորի մէջ տիրեց ընդհանուր խաւարը խորին զարհուրանքի հետ, Սարստիկի կոտորածը սկսվեցաւ:

Խիստ աւելել ըստ է հեռնամեծ կուսը, մանաւանդ նեղ տեղում, այն ևս գլխաւոր խաւարի մէջ: Մի այնպիսի օրհասական կուսում սուր երկաթը տակաւի գործ է կատարում մարդկային մարմնի հետ:—Անհաւանի մարդը մահ գրեցած, կուսում է մահ գործելու համար:

Մի քանի ժամ կուսը երկու կողմից ևս շարունակվում էր գաղաւթային յամաւորութեամբ: Ընդհանուր խուճուկեան մէջ շատ անգամ ընկերը իր սուրը ընկերի կողքն էր միտում: Գուսահատական դառն աղաղակները խառնվել էին պնդելի շաչին: Եւ թէ սպանողը և թէ սրբապնծաւորը չաղակցած էին տաք արեւուն մէջ:

ձայնութիւն է կայացել: Կոնգրէսին հաւաքվելու հրաւերները կողարկվեցին այն ժամանակ, երբ պետութիւնները կը յայտնէն իրանց համաձայնութիւնը: Աւստրիայի, իտալիայի և Թիւրքիայի կառավարութիւնները դեռ ոչինչ չեն յայտնել: սրանցից երկի վաղը կը ստացվեն տեղեկութիւններ: Անգլիայի և Ռուսաստանի համաձայնութեան մանրամասները և կոնգրէսի հրաւերի ձեւը դեռ յայտնի չեն:

—«Times» լրագրին հեռագրում են Ֆրիդլի-Ֆրիայից, որ ռուսները Ամերիկայում տորպեդներ են պատուիրել:

—Վիեննայից հեռագրում են որ Թիւրքիայի հետ համաձայնութեամբ Աւստրիան գրաւեց Ադա-կալէ, որպէս մի կէտ, որտեղից Աւստրիան պէտք է հսկէ Կոնստայի վրա: Ասում են որ այդ կէտը Աւստրիան միշտ պէտք է պահէ:

—Լրագիրները հաղորդում են որ գերմանական տէրութիւնից առաջարկված սօցիալ-դէմօկրատների դէմնոր օրէնքի պարլամենտի մէջ քուէարկելու ժամանակ ընդդիմադրողների թիւում կային ոչ թէ միայն իրանց սօցիալ-դէմօկրատները, բայց և առաջադիմականները և ազգային-ազատամիտները: Նոքա տեսնում էին այդ նոր օրէնքի մէջ մի փոքր գերմանական սահմանադրութեան համար, որովհետեւ նոր օրէնքը գերադասել էր ջանում զատաստանական իրաւունքին պոլիցիական և կառավարական իրաւունքը:

—«Polit. Corresp.» լրագիրը հաղորդում է, որ կոնգրէսի գումարվելը ապահոված է: Կօնգրէսը կը գումարվի Բեքլինում: Նրա բացման օրը նշանակած է 30 մայիսի (11 յունիսի):

—«Corresp. Bureau» ընկ. հաստատում է այն լուրը, որ աւստրիական զօրքերը գրաւել են Ադա-Կալէ կղզին:

—«Morning Post» և «Daily Telegraph» լրագիրները հաղորդում են, որ անգլիական կառավարութեան և կոնս Շոսվալովի մէջ կատարեալ համաձայնութիւն է կայացել այն բոլոր հարցերի մասին, որոնք վերաբերում են Ռուսաստանին և Անգլիային: Միւս հարցերի կարգադրելը, օրինակ Բեսարաբիայի և պատերազմական վարձատրութեան թողված են ապագայի համար: Անգլիայի ներկայացուցիչը կոնգրէսում կը լինի կամ մարկի Սալիսբուրի կամ լորդ Լայնստ:

—Բերլինից հեռագրում են լրագիրներին հետեւեալ. «Գործին տեղեկ չըլաններում միակ են համարում «Հաւասի» ընկ. հաղորդած այն լուրը, իբր թէ Աւստրիան դեռ համաձայնու-

թիւնները ոտքերի տակ աւելի և աւելի խորտակվում էին:

Զորը կրկին լուսաւորվեցաւ: Լուսինը դուրս եկաւ մոխրագոյն ամպերի ետեւից, կարծես, ցանկանում էր ակնատես լինել մի գեղեցիկ գործի: Նոյն միջոցում հանդիսացաւ մի սրտաշարժ տեսարան: Մերկ կանանց խումբը բաւական էր, որ հասկացաւ, թէ կուսը իրանց ազատութեան համար է:—նրանք կատաղի ֆուրիաների նման իրանք էին խառնվեցան կուսի մէջ: Սարստիկի լուսն է կնոջ մոկեցութիւնը, երբ առաջ է գալիս անձնական վրէժխնդրութիւնից: Այսպիսի րոպէներում կինը մոռանում է իր կնոթիւնը: Նա գառնում է մահվան հրեշտակ և սկսում է իր ձեռքը միսել այն սրտի մէջ որը անարգաբար ոտքի տակ տուեց իր պատիւը: Այն կանայք, որ մի քանի ժամ առաջ, բռնութեան կողմից պաշտօն, այժմ, երբ նրանց ականջներին հնչեց ազատութեան ձայնը,—լուցին իրանց ոտքերի տակ ընկած գերիներին, դէմքերը և սկսեցին կոտորել կեղանքի մնացած գազաններին: Պատուի զգացմունքը սկսեց պատերազմել անասնական կրքերի հետ: հրեշտակը դեբերի հետ....

Լուսինը կրկին մտաւ ամպերի տակ և գիշերային խաւարը քաշեց իր սե վարձագործը: Տեսարանը ծածկվեցաւ մթութեան մէջ....

Վանայ ծովափի արեւմտեան ափերի մօտ, Մի-փան լեռան ստորոտներում, մի փոքրիկ վտակի կանաչազարդ եղբրի մօտ, երեւում էին խաչաւարների մի քանի չաղրներ, որոնց արտաքին աղքատ կերպարանքը ցոյց էր տալիս, թէ այդ ողորմելի հողիւնները չեն պատկանում քրդերի բաղդաւոր որ և իցէ չէին:—Իրանք, հայերից աւելի հայածված, եղիղիները վրաններ էին, որ պատերազմի խռովութիւնների ժամանակ քաշվել էին այն լեռնային խուլ առանձնութեան մէջ իրանց կիսները և փոքրաթիւ անասունները պահպանելու համար:

Յիշեալ վրաններից մէկի մէջ, որ իր վիճակով

թիւն չէ յայտնել կոնգրէսին մասնակցելու համար: Ամենից առաջ Աւստրիան հրաւիրվեցաւ և նա յայտնեց իր համաձայնութիւնը:»

—Կ. Պօլսից հեռագրում են զանազան լրագիրներին հետեւեալը. «Չարագանի ապստամբութեան համար ընտրութիւնները շարունակվում են, Կարանաւորվածների ցուցմունքները հակասող են: Նրանց մեծամասնութիւնը յայտնում է, որ օրական հացի էր կարօտ և հաւատացած էր, որ Ալի Սուլթանի էֆէնդին նրանց Արզու-Համիդ սուլթանի մօտ էր տանում: Միւս վիաների ցուցմունքներից երեւում է, որ ապստամբները մտադիր էին ազատել նախկին սուլթան Մուրադին, Վիաները ասում են, որ Մուրադը չը հասկացաւ, թէ նրանից ինչ են պահանջում: Նա վախեցաւ և առաջ սկսեց սուրը շարժել իրան պաշտպանելու դիտաւորութեամբ, իսկ յետոյ թագնվեցաւ կարասիքների ետեւ: Կարանաւորվածների թիւը մեծ է:

ՄՇԱԿԻ ՀՅՈՒՄՈՐԻՏԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

10 ՆՆՈՒՆ, 22 մայիսի (3 յունիսի): Բ. Կուսը տեղեկացաւ որ Անգլիայի և Ռուսաստանի մէջ կայացաւ կատարեալ համաձայնութիւն արեւելեան խնդրի վերաբերութեամբ: Բոլորական անկախ կը ձանաչել, Թէաւիան, Էպիրոսը և Կրիտան կղզիները կը միանեն Յունաստանին: Սերբիան և Չէրնօզորիան, Աւստրիայի համաձայնութեամբ կը ստանան նոր հողեր:

ԲԵՐԼԻՆ, 22 մայիսի (3 յունիսի): Վիլ-Հելմ կայսրի առողջութիւնը գոհացուցիչ դրութեան մէջ է:

10 ՆՆՈՒՆ, 22 մայիսի (3 յունիսի): Նօրդ-Կոթ յայտնեց համայնքների ժողովում, որ գերմանական դեսպանը հրաւիրեց Անգլիային մասնակցել կոնգրէսում, որ լինելու է յունիսի 12-ին (մայիսի 31-ին) Բեքլինում: Սալիսբուրի մարկիզը ընդունեց հրաւերը: Անգլիայի ներկայացուցիչները կոնգրէսում կը լինեն Բի-Կոնսֆորդ, Սալիսբուրի և Բոստէյ:
Կ. ՊՈԼԻՍ, 22 մայիսի (3 յունիսի): Լուր կայ որ Միդ-Ֆալ-փաշան յետ է կանչված և կը նշանակվի պետական խորհրդի նախագահ: Ծաղկեմ կրկին պահանջեց բերդերի գատարիկը: Թիւրքիայի կողմից լրացող ներկա-յացուցիչները կոնգրէսի մէջ նշանակված են Սալֆէտ և Էֆէմ: փաշաները:

չէր զանազանում միւսներից, Ղանլի-Գարայի ստակալ կոտորածից մի շարք յետոյ, կարելի էր տեսնել մահճի մէջ պառկած մի տղամարդ, մահվան պէս գունաթափված դէմքով, և խորն ընկած միջին աչքերով: Նա հազիւ կարողանում էր շունչ առնել և խիստ դժուարութեամբ էր կարողանում շարժվել մի կողքից դէպի միւսը: Երեւում էր, ծանր կերպով վիրաւորված էր նա:—Հիւանդը Սարհատն էր: Նրա բարձի մօտ նստել էր մի օրիորդ մայված և վշտահար դէմքով, և արտասուքով լի աչքերով:—Դա Ասլին էր, որին Ղանլի-Գարայի անցքի ժամանակ Մըստօն յաջողվել էր զոհանաւ: Հիւանդը աջ և ձախ կողմերում, որպէս տխրութեան երկու հրեշտակներ, նստած էին երկու ուրիշ աղջիկներ, և նոյնպէս լաց էին լինում:—Դրանք նրա քուրերն էին: Վրանի մի կողմում աչքերը բռնած, կուշ էր եկել նրա փոքրիկ եղբայրը, իսկ դրո՞ւմ վրանի մուտքի մօտ նստած, հեկեկում էր ինքը Մըստօն: Մի մանկահասակ կին գեղեցիկ սեռակ աչքերով ոտքի վրա պտըտվում էր:—Դա Մըստօնի կինն էր:

Հիւանդը գտնուում էր հոգեվարքի ճգնաժամի մէջ....

Ղանլի-Գարայի կուսի մէջ Սարհատի ընկերներից ազատվեցան երեք վիրաւորվածներ միայն: միւսները բոլորը ընկան Ընկան և այն քաջադնունդներից չատերը, որոնք բռնաբարութեան բարոյական մահը սրբեցին իրանց արեամբ....

Վիրատը առեւծը վերջին անգամ բաց արեց աչքերը նայեց Ասլիի վրա, նայեց քուրերի և եղբոր վրա, և փակեց նրանց.... Մի «մկն» եղաւ նրա վերջին խօսքը....

«Դու իմ վրանիս տակն ես մեռնում, ո՞վ քաջ և իմ վրա ես թողնում: Բերդում վրէժխնդր լինել քո մահվան համար:—Մըստօն կը կատարէ այդ....»

առաջ նա հաւաքվել և գրեց մեռնողի գրութիւնը:

Մէլքեղա՛յ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ԱՐԴՐՈՒՆԴՆԻ ԳԱԼԵՐԵՈՒՄ ԳՏՆՎՈՂ ԱՆԳՆ
ԼԻԱԳԱՆ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ Ծախսում են՝ ԿԱՐԹՕ-
ԼԵԱՏ Տեղուկ և փոշի տարախախտիկ հիմնա-
դրութիւնների դէմ $1\frac{1}{2}$ ր., ԽԵՆԱՅԻ ԻՌԻ-
1 $\frac{1}{2}$ ր., ցետառ տաճիկահայի 2 ր., ԲՕՄ,
ԿՈՆԱԿ, ՊՕՐՏԿԻՏԵ, ԽԵՐԵՍ և այլուկան
օդը 1 $\frac{1}{2}$ ր., ճանապարհի ամաններ դեղձինը
3 ր., Թէյի գլաշնը (չէն սեանում) 1 $\frac{1}{2}$
րուբ. և բարձր, ճանապարհի գանակներ 80
կ., ճանապարհի Փիլարներ 4 կ., մատու-
ներ հաոր 1 կօպ, երկաթի գլրչներ 18
հաոր 5 կ., ասեղներ 1000 հաոր 80 կ.,
ծածկոցներ, մանկական շորեր և չը Թրջվող
վերարկուներ 4 րուբ. և բարձր, գլշարկներ
և ժիլաններ 75 կ. և բարձր, կտաւ 10 ր.
և բարձր, տրիկո 1 ր. և բարձր, ՊԱՐՈՒՍԻՆ
60 կ. և բարձր, բամաղիկ 1 ր. արշնը,
շղԹաներ (Արխինայի ոսկուց) 50 կ. մինչև 3
ր.: Մի և նոյն խառնութում շուտով կը ստաց-
վեն, մեծ ֆիլարներ և վերնգանդեցնող,
անուանված մի գեղց, և այլն:

2-20

ԼՄԱՆԱԿԱԿԱՐԺԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻՆ խմբագրու-
թիւնը պատիւ ունի ծանուցանել, որ ամա-
գրի նշանակած ժամանակին չը հրատարա-
կվելը կախած էր մի քանի կարեւոր և խոմ-
բագրութեանց անկախ պատճառներէից: Բայց
խտտանում է առաջին համարը անպատճու-
տւնիս 10-ին հանել, իսկ հետեւեալները կա-
նոնաւորապէս իւրաքանչեւը ամիս 10-ին:

Խմբագրութիւնը խնդրում է բաժանորդ
գրվել ցանկացողներէից շտապէն ստորագրվել,
որպէս ղե կարելի լինի մօտաւորապէս որոշե-
տագրվել օրինակների թիւը, որը թիւթի
թանգութեան պատճառով զործիս մէջ մեծ
նշանակութիւն ունի:

Աւելորդ է համարում յիշեցնել այն բա-
ժանորդներին, որոնք լուի նամակներով են
ստորագրվել, սրանց բաժանորդագիրն ու-
ղարկելու, որ վճարը կանխիկ է: Առանց բա-
ժանորդագիրն ստանալու ամսագիրը ոչ որին
էն ուղարկվի:
Խմբագիր Յակոբ Տէր-Յովհաննիսեան:
1878 մայիսի 5-ին.

МАГАЗИНЫ ОТДАЮТСЯ ВЪ НАЕМЪ

ПО ОЧЕНЬ ДЕШЕВЫМЪ ЦѢНАМЪ

ВЪ ГАЛЕРЕѢ АРЦРУНИ.

ԱՐԺՐՈՒՆՈՒ ԳՆԼԼԵՐԷՈՒՄ

ՇԱՏ ԷՎԼՆ ԳՆԵՐՈՎ, ՎԼԵՉՈՎ, ԵՆ ՏՐՎՈՒՄ ԽԼՆՈՒԹՆԵՐԸ

Только что возвратившись из заграницы привезъ съ собою большой выборъ разныхъ карманныхъ золотыхъ и серебрянныхъ ЧАСОВЪ ремонтуаровъ различныхъ системъ, какъ-то, репетирующихъ (Répétition à minutes) съ календарями (à quanteime) докторскіе часы (Secondes indépendantes) и т. д. Выборъ сдѣланъ мною у лучшихъ женеvскихъ фабрикъ, изъ той самой партіи которая была отправлена на Парижскую всемирную выставку; за вѣрность хода часовъ магазинъ гарантируетъ.

Большой выбор разных золотых, бриллиантовых и серебр. вещей оченн изящная работа; не смотря на курс, цѣны умѣренныя.

Магазинъ С. КАЦЪ.
(332) 5—1.

Дворцовая улица № 3.

(332) 5-1.

Ներսիսեան Հայոց Ըզգային—Հոգևոր դպրոցի աշակերտաց տարեկան հարցաքննութիւնը լինելու է հետևեալ կարգաւ:

Օր հր	Ամսաթիւ	Ա Ռ Ա Ր Կ Ա Ն Ե Ր	Դասատուններ
	1878		
Շաբաթ	Ապրիլի 29	Վրոն, եկեղեցական պատմ. ասուքը պատմ.	I—VI.
»	»	Տօմար	V.
Մայիսի			
կրիքշաբթի	2	Հայոց լեզու	I—VI.
»	»	Պատմութիւն Հայոց մատենագրութեան. .	VI.
Ուրբաթ	5	Ռուսաց լեզու	I—VI.
»	»	Ռուսաց պատմութիւն.	V.
կրկուշաբթի	8	Հայոց լեզու, ռուսաց լեզու, թուարանութիւն	Պատրաստական դաստան
Չորեքշաբթի	10	Ֆրանսիացւոց լեզու	II—VI.
»	»	Մանկավարժութիւն	VI.
Ուրբաթ	12	Աշխարհագրութիւն	I—VI.
»	»	Ընդհանուր պատմութիւն	II—IV.
Չորեքշաբթի	17	Մատենագրութիւն	I—VI.
»	»	Գծագրութիւն	II և III.
Շաբաթ	20	Բնագիտութիւն.	I—VI.
»	»	Ֆիզիքական աշխարհագրութիւն	IV և V.
»	»	Ֆիզիքա	V և VI.
Ուրբաթ	26	Ընդհանուր պատմութիւն	V և VI.
»	»	Հայոց պատմութիւն	IV, V և VI.
»	»	Պատմութիւն ընդհանուր մատենագրութեան	VI.
Շաբաթ	27	Գրութիւն, նկարչութիւն երգեցողութիւն .	

Հարցաքննությունը սկսվելու է առաւօտեան 8 ժամին. իսկ վեցերորդեցւոյն ոչ կանուխ քան 12¹/₂ ժամն միջօրէի:

Հոգաբարձու Մ. Դոլուխանեանց
Գործաւար Բ. Զալայեանց

ТИФЛИССКИЙ КОЖЕВЕННЫЙ ЗАВОДЪ
ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԿԱՇՈՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Տաճոճէնայա փողոցի վրա Յունաց եկեղեցու դիմաց տուն № 22

Պատիւ ունի յայտնելու պ. պ. վաճառականներին և սպառողներին, որ այդ զործարանում դորժվում են նորա մէջ մշտ ևե՛ք քանակութեամբ գտնվում են ամեն տեսակ ԿՍՇԻՆՍԻ օշինկների, թամբերի, կառքերի արուեստների համար և նշն գէտ հում կաշիներ:

Մեծ քանակությամբ վաճառելը կառավարվում է գործարանի կանստրալայում, որտեղ ընդունվում են և պատուէրներ: Մաս մաս ծախվում է Սիօնի մայր եկեղեցու գիմայ գանկոյ մազազնում: 25—19 (2)

Եւտով Հրատարակելու հմ իմ ժողովածո ձեռագրաները, որոնք պարունակում են իրանց մէջ շատ երեւոյթներ, ազգային ներկայ և անցեալ կենսիցի:

Երիտասարդ, որ գիտէ Հաշուապահութիւն (բուհական) Հայերէն և Ռուսերէն լեզուներով, կամենում է տեղ գտնել. Համա-

Տպելու և բաժանորդագրութեամբ. ամեն մի օրվականի գինը 50 կօպ է: Թիֆլիսում բաժանորդ կարելի է գրվել պ. Ջաֆարիա Իրիգորևնայի պրավաճառանոցում:

3-3 Գ. Ներսիսյանի հետ. 3-3

3-3

ԻՄԼՑԻՍԻ 25.

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Յ Ց

ԹԻՖԼԻՍ. 1878.

[illegible]